

Sammanställning av inspel från beredningen för mänskliga rättigheters tvärsamråd 12 maj 2025

Översyn av den regionala utvecklingsstrategin – möjligheter och utmaningar utifrån samrådets perspektiv

Beredningen för mänskliga rättigheters fem samråd (barnrätt, hbtqi, funktionshinder, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter) samlades den 12 maj på ett tvärsamråd. Temat för dagen var att diskutera hur den regionala utvecklingsstrategin kan utvecklas utifrån samrådets olika perspektiv, kopplat till pågående översyn. Inspelen är sammanställda nedan i en sammanfattning. Därefter följer inspel punktvis utifrån de tre frågor som workshoppen utgick ifrån. Dokumentet avslutas med ytterligare reflektioner på temat från respektive samråd.

Sammanfattning

Synpunkter som togs upp var bland annat att de olika grupperna som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda behöver benämnas i strategin. Dessa är exempelvis nationella minoriteter, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och hbtqi-personer. Även de sju diskrimineringsgrunderna behöver skrivas ut och ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv behöver genomsyra strategin.

Som ytterligare utmaningar och möjligheter som saknas eller behöver tydliggöras utifrån samrådets perspektiv lyftes bland annat digitalt utanförskap. Det drabbar exempelvis personer med funktionsnedsättning, personer med annan språktillhörighet än svenska, människor i hemlöshet och äldre. Även den utbredda psykiska ohälsan bland exempelvis tjejer och hbtqi-personer behöver lyftas tydligare i strategin. Samverkan med civilsamhället är nödvändigt och civilsamhället ska ses som en resurs och inkluderas i utvecklingsarbeten. Tillit och demokrati behöver belysas och tilliten skadas

när diskriminering förekommer. Förutsättningar vad gäller tolkning, färdtjänst, attityder till hbtqi och etniska gruppers situation varierar stort beroende på vart i Västra Götaland en befinner sig. Jämlikhet behöver råda i större utsträckning och det regionala utvecklingsarbetet behöver bli mindre göteborgscentrerat.

Nedan följer en sammanfattning av huvudpunkterna från tvärsamrådets dialoger, klustrade efter diskussionsfrågorna och teman:

Inspel kopplade till respektive fråga

Samtalen hölls i 6 grupper om ca 12 deltagare och utgick från följande tre frågor:

Fråga 1: Fångar strategin de utmaningar och möjligheter som finns för utveckling i länet? Är det något som saknas eller behöver tydliggöras utifrån samrådets perspektiv?

Merparten av tvärsamrådets inspel är kopplade till denna fråga och lyfter vad som saknas eller behöver utvecklas utifrån samrådets perspektiv. De har sorterats in under kategorier för bättre översikt.

Digitalisering

- Digitalisering utesluter fortfarande flera målgrupper (exempelvis människor med funktionsnedsättning exempelvis psykisk sådan, människor i hemlöshet, äldre människor).
- Organisationer tar inte hänsyn till de människor som inte kan använda digitala funktioner i sin service.
- Det finns en risk om all information etcetera finns digitalt vid stora kriser som till exempel elkris.
- Digitalt utanförskap är en form av diskriminering – till exempel att inte kunna använda bank-id eller digital betalning.
- Angående digitalisering: Vi tar bort medborgardialog och gör det digitaliserat. Vi tar bort den mänskliga kontakten, vilket påverkar oro, tillit och kvinnobaserade yrken.

Språk och Kommunikation

- Finska språket saknas idag i skolan och det ger ingen merit i arbetslivet.
- Kombination av modersmål och svenska behöver stärkas.

- Mediala perspektivet spär på negativa stereotyper och stigmatiserar; det skulle behövas en rättvisare media.
- Språk och tillgång till böcker är viktiga. Existentiell hälsa och förtryck kan inte samexistera.

Arbete och Ekonomi

- Arbetslösheten bland synskadade och andra grupper.
- Ökande andel unga känner oro.
- Många oroar sig för brott, vilket ökar på grund av fattigdom och utanförskap.
- Barn och unga behöver ha det bättre ställt för att inte hamna i kriminalitet.
- Saknar koppling mellan fattigdom och kriminalitet i strategin.
- Lagen (ex diskrimineringslagen) sätter ett minimikrav, men en målsättning skulle kunna vara att göra så mycket en kan.
- Viktigt att tänka på konsekvenser av budgetbeslut och vad som ger besparingar i längden kontra i det korta perspektivet.
- Grön omställning – javisst, men till vilket pris för den enskilda människans jordbruksmark och livsmiljö?
- I den cirkulära ekonomin pratar en om att dela resurser vilket kan skapa andra effekter som minskad onödig konsumtion och/eller gemenskap. Och att vi går ifrån individualism till ett mer hållbart samhälle.
- Personer med utländsk bakgrund ska inte behöva byta namn för att få jobb i Sverige. Det handlar om att prata om normer i samhället. Här krävs innovationskraft och att våga bryta invanda mönster för att bryta utanförskapet.

Inkludering och Representation

- Viktigt att alla sju diskrimineringsgrunderna kommer med i strategin.
- Strategin behöver även fånga grupper som inte tillhör diskrimineringsgrunderna.
- Behov av att minska segregering. Hur umgås vi mellan olika grupper (äldre/yngre/olika etniciteter)?

- Prata mer om och arbeta med mer representation utifrån olika grupper.
- Spegla alla invånare internt i länet; mångfald (exempelvis vad gäller etnicitet) i alla led (politiker, chefer, tjänstepersoner).
- Viktigt att synliggöra nationella minoriteter och deras inkludering.
- Viktigt att synliggöra multiutsattheten hos barn som upplever flera olika typer av strukturell utsatthet.
- Tillgänglighet kopplat till funktionshinder behöver tydliggöras.
- Kvinnorna syns inte i strategin och jämställdhet nämns inte i de utmaningar som beskrivs eller de kraftsamlingar som nämns.
- Viktigt att synliggöra att vissa tillstånd är livslånga, till exempel funktionshinder, och att det också förekommer försämringar i människors förutsättningar/stöd, till exempel indragna hjälpmedel och annat.
- Viktigt med möjlighet att få hemligt personnummer i kombination med transvård. Kortare köer till transvård och möjlighet att ändra personnummer innan könsbekräftande vård genomförs.

Psykisk hälsa och Välmående

- Psykisk ohälsa nämns ur ett hbtqi-perspektiv med yngre som målgrupp, från reumatikerförbundet med äldre som målgrupp och ur barnrättsperspektiv med att arbeta förebyggande med att främja psykisk hälsa.
- Viktigt att främja psykisk hälsa och välmående som ett prioriterat område i strategin. Att våga arbeta mer förebyggande och med hälsofrämjande insatser.
- Oro för att den psykiska ohälsan ökar. Brist på resurser redan nu. Problematiskt med utanförskap och brist på trygghet för människor.
- Unga tjejer är klart överrepresenterade bland personer med psykisk ohälsa, men de är inte alltid en grupp som märks som exempelvis kriminella.

Tillit och Demokrati

- Tilliten till samhället minskar på grund av diskriminerande bemötande av bland annat Västra Götalandsregionen (VGR).
- Det är ett väldigt hårt klimat idag, särskilt i digitala medier. En vänjer sig vid hat och det hårda klimatet.

- Viktigt att stärka tillit och demokrati, minska polarisering och ojämlikhet.
- FN skriver att vi måste arbeta mer med minoritetsgrupper, barnrätten och att fler barn måste få bättre stöd för att klara vuxenlivet.
- Viktigt att demokrati och tillit till medmänniskor och samhälle lyfts in som en egen del i strategin.

Fråga 2: Samarbete mellan aktörer är nödvändigt för ett framgångsrikt genomförande av strategin. Hur kan genomförandet förstärkas och samverkan utvecklas? Hur kan civila samhällets organisationer bidra?

Samarbete och Samverkan

- Civilsamhället har svårt att höras av regionen. Finansiering för civilsamhället är nödvändigt för dialog och samverkan.
- Strukturer för samverkan tar tid att bygga upp, men går snabbt att riva ner. Viktigt att använda befintliga strukturer och lyfta fram goda exempel.
- Civilsamhällets organisationer kan bidra med kunskap och kompetenser. Samråden är en bra plats att fånga upp inspel i frågor som rör olika målgrupper innan beslut tas.
- Se civilsamhället som en resurs! Ge målgrupper (till exempel personer med funktionsnedsättning) roller som experter i frågor som berör dem själva.
- Samverkan behöver vara bred och drivas av utmaningen som gemensamt definierats.
- Viktigt med långsiktigheten – både ekonomiskt och hållbart.
- Behov av förbättrad samverkan mellan specialistsjukvården, Närhälsan, psykiatrin och habiliteringen för ett sammanhållet och effektivt stöd med människan i centrum.
- Viktigt att organisationerna är där målgruppen befinner sig och i viss mån är rörliga för att anpassa sig. Då kan en samverkan vara bra för att nå ut och överhuvudtaget nå målgruppen.
- Kommunerna är centrala i samverkan. Det finns kommuner som inte är intresserade av samverkan. Här behövs goda exempel på goda samarbeten mellan kommun, civilsamhället, näringslivet och politiken.

- Kollektivtrafiken påverkar möjligheten till delaktighet. Det blir för dyrt för många.
- Organisationerna i storstäderna har ofta mer resurser än organisationerna på landsbygden. Vi får också ta ansvar för att hjälpa varandra vara delaktiga.
- Hur möjliggör VGR att alla aktörer i länet (offentliga och civilsamhället) kan samverka utanför samråden? Vilka plattformar kan finnas?
- Viktigt att ha syfte och mål med samverkan framför ögonen, så att en inte fastnar i diskussionerna kring själva samverkan som sådan.
- Civilsamhället kan bidra med kunskap om behov och förutsättningar som det offentliga inte har tagit med i beräkningen.
- Det är inte tydligt när i processerna som civilsamhället kan vara med. Ibland är civilsamhället med i början, men får inte vara med vid själva implementeringen.

Fråga 3: Västra Götaland är en stor geografi med olika förutsättningar på olika platser. Hur påverkar det genomförandet utifrån samrådets perspektiv? Är det något särskilt ni vill skicka med?

Geografi

- Skillnader i tillgång till tolkar och färdtjänst beroende på var en bor i länet.
- Viktigt att se till hela länets möjligheter och inte fokusera för hårt på städerna. Skillnader i utbud av kultur och möjlighet till kollektivtrafik mellan glesbygd och storstad.
- Demografiska förändringar råder med en åldrande befolkning påverkar tillgången till service.
- Viktigt att väga in olika etniska gruppers bakgrund och förutsättningar/möjligheter att navigera det svenska samhället och hur dessa är geografiskt koncentrerade till vissa områden.
- Bättre förutsättningar för exempelvis hbtqi-personer i Göteborg än i de mindre landsbygdskommunerna i exempelvis Dalsland.

Reflektioner från respektive samråd

Punkterna nedan är från dialogerna som skedde i de ordinarie samrådsgrupperna efter de mixade gruppdialogerna.

Samråd barnrätt

- Viktigt att barnets rättigheter säkerställs och stärks inom alla områden
- Barnrättsperspektivet ska alltid vara med
- Lyssna på barnen och ta hänsyn till deras tankar och använd deras kloka synpunkter
- Viktigt att alltid uppmärksamma barn som anhöriga
- Uppmärksamma barn och ungas behov i kris och beredskap
- Hur kan vi organisationer vara behjälpliga, exempelvis i aktiviteter kopplat till RUS:en eller andra delar där vi kan samverka?

Samråd funktionshinder

- Utsatta områden och glesbygd – tillgängligheten är viktig i de områdena också
- Viktigt att det inte blir försämrade ekonomiskt läge för föreningar – kanske behöver nya former kollas på?
- Ekonomisk utsatthet kopplat till funktionshinderorganisationer – potten ser likadan ut år efter år – följer inte index. Regionen är också "dålig" på att möta individer efter hens behov.
- Vad är delaktighet och samverkan – viktigt att vi har en pågående dialog kring det.
- Vad är utanförskap – regionalt utanförskap, digitalt utanförskap.
- Värdet av den egna erfarenheten – låta personer med egna erfarenheter dela med sig av kunskap
- Viktigt att alla tar hand om, respekterar, bryr oss om varandra
- Mycket samtal om barn och unga – låta barn få delta och tycka till så att vuxna inte "vuxengissar"
- Minska Göteborgsfokus

- I Dalsland kan man tex inte lämna blod. Hur kan vi organisera en verksamhet som möter människor där dom bor
- Vuxna behöver ta ett ansvar i samhället och guida barn och unga som inte gör det vi önskar
- Rubrik – inkludering/demokrati – tilliten minskar och polariseringen ökar, vilket gör att ojämlikheten ökar och diskrimineringen ökar. Förstärk texten i RUS:en.
- Samhället har "tappat" ordet vi – är just nu väldigt mycket jag
- 3 ord som samhället behöver mer av - Tillsammans, medmänsklighet, solidaritet
- Tillitsbristen är ett stort hinder för mötet med människor
- Borde framgå mer kring diskriminering i RUS:en – syns inte idag
- Viktigt att kommunerna också finns med i arbetet med RUS:en. Om kommunerna inte är med och beslut inte matchar så blir det inte möjligt att genomföra RUS:en ändå.
- Nutidsanalysen saknar perspektivet funktionshinder/funktionsnedsättning
- Kompetensfrågan måste lyftas – det är viktigt att VGR använder sig av de som faktiskt kan mest.
- Förslag – att lyfta en fråga/dialog - samtala med samrådet och ställ frågor innan beslut tas. Ex – vad menas med samverkan, dialog,
- Regional segregering och lokal segregering är stort och vanligt – borde lyftas i en regional utvecklingsstrategi
- Kompetens lyftes i många grupper och är viktigt!!
- Utmaning med skillnaden på kommunernas storlek och möjlighet att prioritera frågorna.
- Viktigt att samråden bidrar i löpande arbete – politiker kan ta beslut och skjuta till pengar, men föreningarna/organisationerna behöver också hjälpa till.
- Utmaning att pengar "budget" styr – kan finnas högt ställda mål i strategier men som blir svårt att genomföra
- Många satsningar är kortsiktiga – bättre att våga satsa långsiktigt
- Vi sparar pengar om vi är långsiktiga och satsar långsiktigt

- Funktionshinderperspektivet borde finnas med alla beslut

Samråd hbtqi

- Utgå från diskrimineringsgrunderna/få in skrivning om det i strategin. Många skrivningar där det skrivs ut vissa grupper skapar en hierarki mellan grupperna. Hbtqi-personer är arbetslösa i högre utsträckning, pluggar vidare i lägre utsträckning, mår sämre än genomsnittet. För att beaktas behöver alla grupper nämnas, då kan diskrimineringslagen utgöra en utgångspunkt.
- Sårbarheten i att det blir ett tuffare samhällsklimat. Ideella arbetet är sårbart. Ekonomiska bidrag minskar. Utvecklingsmedel/projektmedel är kortsiktigt. Svårt att bygga kontinuitet och tillit utifrån det. Behov av långsiktiga, breda målsättningar med långvariga ekonomiska medel.
- Synliggörandet av civil samhället – lyfta exempel. Civil samhället behöver vara med från början till slut. Transkompetent bemötande behövs.
- Lyfta in representation som speglar samhället som ett område i ökad inkludering.
- Ekonomisk ojämlikhet och utanförskap ökar. Vi lever i parallella samhällen med ökade fördomar. Det behövs mer interkulturell kompetens, (bikulturella, behov av att bli tvåspråkiga)
- Ojämliga förutsättningar geografiskt för målgruppen.
- Delregionalt samarbete - Noder för samverkan/gemensam föreningslokal/hus - lokala samarbeten mellan föreningar och aktörer. Många som driver liknande frågor som skulle kunna bli starkare av att gå samman. Överenskommelsen/partnerskap på lokal nivå – dela behov/idéer och få till mer horisontella perspektiv.

Samråd mänskliga rättigheter

- Att framtidsrusta barn och unga är ett viktigt område som lyfts fram i förslaget till strategi. Också viktigt att vända på det här; där aktörer som näringslivet etcetera har ett viktigt ansvar för att det ska bli lockande för barn/unga att rusta sig inför framtiden.
- Det är positivt att strategin lyfter fram tilltro till samhället och till demokratin, samt framhåller vikten av dessa områden för Västra Götalands utveckling. Dokumentet lyfter också faktorer som kan skada tilltron till samhället och till demokratin, till exempel spridning av falsk eller vilseledande information, samt utbredd organiserad brottslighet.

Men lika viktigt är att framhålla att tilltron skadas av diskriminering och diskriminerande bemötande, det här behöver varje organisation arbeta internt med och här behöver vi också samverka.

- Ordet "kvinna" omnämns ett fåtal gånger i förslaget till strategi. Gruppen kvinnor är en stor och heterogen grupp i sig, men kvinnor som en hel grupp skulle kunna lyftas fram mer i det här dokumentet.
- Hur vi når ut till målgrupperna är ett område som behöver lyftas fram.
- Svårighet att lyfta fram vissa grupper, då risken är att grupper missas. Men vissa grupper blir aldrig nämnda och det behöver en ha med sig.
- Vi har i våra olika organisationer organiserat oss med riktlinjer och uppdrag, som gör det svårt att fånga upp de människor som inte ryms inom denna organisering. Därför är det viktigt att gemensamt kraftsamla på området.
- I Västra Götaland råder många olika utmaningar och de olika samråden lyfter fram utmaningarna utifrån sin sakfråga. Det är viktigt att lyfta de olika perspektiven och lyssna på varandra, men också viktigt att kunna agera och vara konkreta.
- Strategins innehåll och dess genomförande behöver genomsyras av samtliga sju diskrimineringsgrunderna.
- Strategin innehåller många vackra ord och budskapet låter väldigt bra. Målgrupperna som det civila samhället möter lever ofta i en helt annan verklighet, där mycket av välfärden och grundläggande mänskliga rättigheter monteras ned. Många människor i Västra Götaland känner sig inte som del av länet idag. "Hur" vi ska nå strategins mål blir därför viktigt att samverka kring, utifrån våra olika roller.
- Strategin är bred och väldigt mycket finns med. Det gör att det blir ofokuserat och därmed kan det bli svårt att få verkstad. En utmaning att bli så konkreta och tydliga i strategin som möjligt, där kan det vara som så att hårdare prioritering behövs.
- De växande klyftorna i samhället behöver vara ett fokusområde. Ett gemensamt arbete utifrån våra olika roller behöver vara att finna de grupper som är osynliga, som inte är organiserade. Ett exempel på en sådan grupp är människor som kommer att leva en stor del av sina liv utan uppehållstillstånd eller med tillfälliga sådana.
- Bygg vidare på det arbete som VGR gjorde under pandemin tillsammans med civilsamhället med involvering på riktigt av målgruppen. Där individens delaktighet och egenmakt är i centrum, där mänskliga rättigheter tillämpas i praktiken.

- Upplevelsen är att strategin blandar mål och medel. Till exempel beskrivs ekonomisk tillväxt och att stärka innovationskraften som mål, men det här bör istället vara medel för att uppnå målet om ett jämlikt samhälle.
- Fokus i samrådets dialoger blir till stor del på utmaningar och det som inte fungerar. För den regionala utvecklingen i Västra Götaland är det också viktigt att vända på perspektivet och anlägga ett mer positivt, lockande perspektiv.
- Bra inspel som lyftes i helgrupp om att "barn är allas vårt ansvar", där vi tar ett gemensamt samhällsansvar som medmänniskor. Ett sådant här förhållningssätt och inställning plockar upp civilsamhällets styrka när det är som finast.
- För att vårt arbete ska kunna vara långsiktigt och hållbart, kanske det civila samhället och det offentliga behöver kraftsamla mer tillsammans. Inte att vi verkar i olika spår, utan mer tillsammans. Ett exempel på sådan samverkan kan vara en idé om pappagrupper på barnavårdscentraler.
- Äldres rättigheter saknas i den regionala utvecklingsstrategin, samt i trafikförsörjningsprogrammet. Utifrån den demografiska utmaningen som lyfts i strategin samt att FN håller på att fram en konvention om äldres mänskliga rättigheter, bör äldres rättigheter lyftas fram.
- Önskemål om att fokusområde i kommande strategi skulle vara att lyfta upp de röster som sällan hörs, ett fokusområde på rättigheterna för alla de som av någon anledning har svårt att göra sina röster hörda. Här måste vi vara på tå, samverka och vara lyhörda för det utanförskap som finns i samhället idag, för att tillsammans kunna tackla det.

Samråd nationella minoriteter

- Viktigt för nationella minoriteter att allt inte blir så Göteborgsbaserat (eller centrerat till Skövde och Borås). Och om något anordnas i Göteborg så ska det vara enkelt att ta sig dit för de evenemangen, och att den informationen sprids.
- Delaktighet måste möjliggöras i god tid; förtroendevalda behöver tänka på detta.
- Digitaliseringen – svår också för de med annan språktillhörighet.
- Attitydförändring – en blir tex bemött på ett annat sätt när en kommer med ett ombud och så ska det inte vara.

- Utbildningen om nationella minoriteter är bra – det är viktigt att politiker också gör den.
- Det bör finnas en fördelningsnyckel för resurser till sverigefinnar – i nuläget är stödet/resurstilldelningen inte proportionerligt.
- Samarbete mellan regionen och kommunerna om nationella minoritetspolitiken – någon måste ta tag i att samordna detta.
- Konstigt att det ska ta så lång tid att översätta 1177 till finska.
- I krissituationer är utsatta grupper mest drabbade – hur påverkas nationella minoriteter i sådana situationer?

Pandemin: Göteborg stad översatte en del material och en del inte. De som inte fick info uteslöts ur samhället. Ex Trajosko Drom lyckades nå ut med information till romer, trots att det finns en enhet, Romano Center, som skulle lösa detta. Alltså, om civilsamhällets organisationer knoppas av från regionen så tappas väldigt mycket. Samhället faller utan obetalda springare.

- RUS:ens stora samhällsexistentiella frågor är kanske för stora för att kunna involvera samrådets grupper. Vi behöver förtydliga vilka de utsatta grupperna är i olika frågor och vilka intersektionella aspekter som behöver inkluderas i bedömningar mm. Kanske behövs ett försättsblad? Ex romsk kvinna har helt andra förutsättningar än många andra kvinnor.